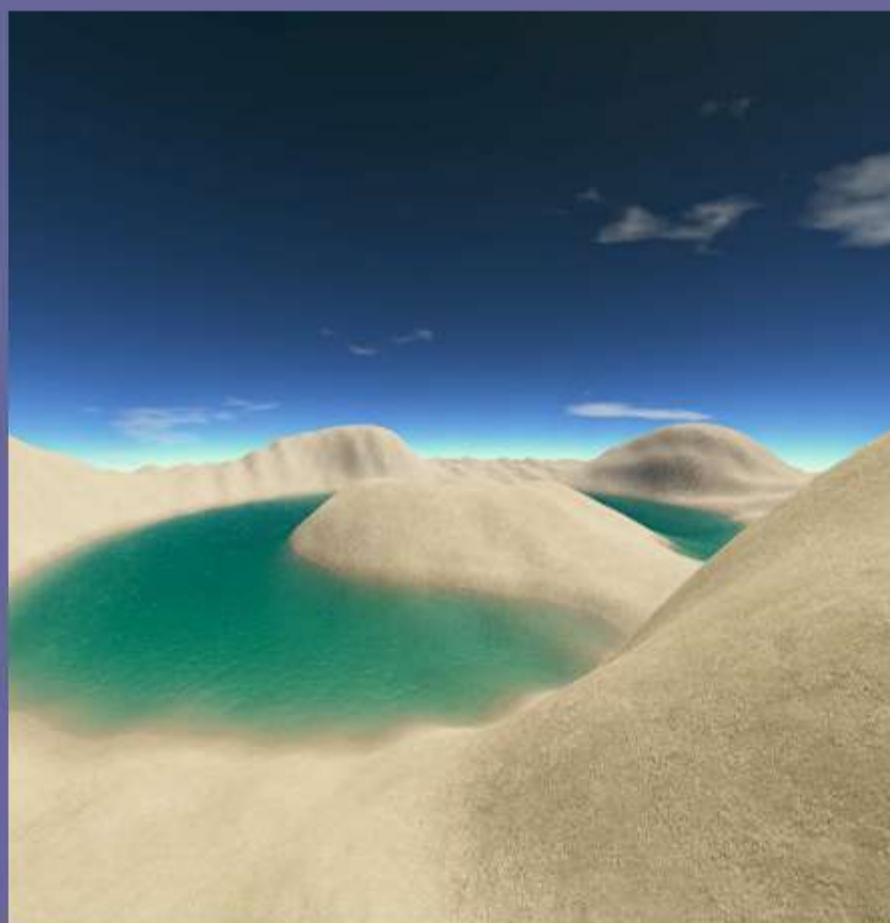

MILAN ĐORĐEVIĆ

PUSTINJA I POMORANDŽA

www.meta-fora.org

Milan Đorđević

PUSTINJA I
POMORANDŽA

Metafor@

2005.

SA OBE STRANE KOŽE (1979)

POBUNJENI ČOVEK

noćas će neko nekoga jebati
dok državnici pregovaraju
razvezuju čvorove na kravatama
dugim gaćama i zategnutim međunarodnim situacijama
i krišom ispod stolova češu i protežu mlohave udove
noćas neko će skočiti sa desetog sprata
ostavivši u sudoperu kuhinjske krpe i neoprano posuđe
neko će se baciti iz voza u pokretu
zaboravivši da za sobom zatvori i prozor i vrata
i biće promaja i pobačaja stotine mrtvih insekata
neko će kraj otvorenog frižidera plakati
gledajući zvezde glodati rebro praseta
lenji kaktus rascvetava se noćas u vrtu
a meni će se smučiti i to malo tropine života
što se poput crva sveždera skutrila na dnu čaše
zato ću čašu i prepuni noćni sud prevrnuti
staviću tampone u usta i uši u nos i oči
i prkosno ću sebi u krtičnjake mesa vikati
tako da me i gluvi čuju tako da im u glavama sve brenca i buči
prodrmaću glasom sve svoje kosti
protestovaću protiv ne znam ni ja čega
protiv zemljine teže i sveže štampanih korisnih laži
protiv svega u savršenom poretku dezodorisanog sveta koji ne postoji
protestovaću ja koji ne postojim u zemlji što ne postoji
i tako sve ne postojeći hladnim oružjem
nežno ubijam psa mačku kanarinca i ženu
spustim zavese na prozorima porazbijam sijalice
spalim nameštaj pustim da bojler
eksplokira i svuda prospem šamponsku penu
oteram komarce i muve i zid zdruzgam čekićem

telefoniram predsedniku vlade i poniznim glasom
zaželim napredak u karijeri
a potom se prodernjam: kretenu i obećam
da ću ga častiti otrovanim pićem
onda počupam električne kablove i isečem vene
i uveren da će otsad sve na dobro da krene svučem se
sebi kažem laku noć mirno legnem da spavam snatreći u stelji
kako kratkovidni bog svojim uvek dežurnim teleobjektivom
kiklopski zakrvavelim okom
konačno blagonaklono pilji i u mene i u mene

MUVA I DRUGE PESME(1986)

KIŠA BI DA SE UBIJE

Kiša prstima po tvom prozoru mrlja,
mrmrlja. Htela bi da uđe da se ubije.
A ja vidim. Ležiš u postelji. I baš te briga.
U mraku. Gola. Baš te briga.
Raspustila kosu. Raširila butine.
I gle, crne mahovine!
A prst srednjak leve ruke, radi li radi!
Zločinac, traži crvenu krestu.
I zlaćani med već pocurio.
I zoveš me iz svog delirijum tremensa.
A ja se u gavrana prometnuo.
Doletim u tvoje krilo i kljucam, kljucam.
A onda u kljunu odnesem uhvaćenu ribu,
pa odem da se kartam i pijem.
A kiša još uvek prstima
po tvom prozoru mrlja, mrmrlja,
prebira amajlije,
htela bi da uđe da se ubije.

PRAH, SVE JE PRAH

Prvo ga je zavodila plavim očicama.
A on je zgrabio dlakavim ručerdama.
Kokoška se smejala, smejala.
Kao na kućnoj zabavi.
A on je nožićem zagolicao po vratu.
I nežno je položio na panj.
I odsekao.
I glava je pala sa osmehom na kljunu.
I telo je trčalo dvorištem
i za sobom vuklo rep,
crveni repić krvi
koja se razbaškarila po travi.
I dve vrane sedele na grani oraha.
Sedele i pušile. I rekle:
- Naraštaj jedan odlazi
i drugi dolazi,
a zemlja stoji u vijek!
- Sve je od praha
i sve se vraća u prah!

BUĐENJE

I tako, kažem ti, probudim se.
Probudim se prožet samo jednom četvrtinom mog ja,
te sluzavo-hladne tečnosti što brzo vetri.
I uplašim se. Onda se uplašim tog straha,
Vazduha koji me guši i iznutra se migolji kao riba.
I zaspim. I sanjam da sam se probudio
u danu koji je bio juče, duboko na dnu tog juče
u danu koji se zaustavio, zaledio i neće da teče
prema ovom plitkom danas, prema nejasnom sutra.
I opet se probudim. I vičem u noć: - Mamice! Tatice!
Gde je moj meda? Dotrče mamica i tatica.
Daju mi mog medu i kažu: - Spavaj, čedo, spavaj!
I ja zaspim. I sanjam: Imam dugačku belu bradu.
Ležim u krevetu. Umirem.
I probudim se. I zbilja,
ležim u postelji, a bela brada narasla do pojasa,
lice prekriveno borama, ruke se smežurale
i zgrčile kao ptiče kandže. Umirem.
i zaspim. I sanjam: Vrištim. Hladno mi je.
Tek sam se rodio. Uviju me u belu plahtu.
I odmah zaspim, zaronim u vodu,
široko otvorim krupne riblje oči.

KAPUT

Kaput leži. Na podu.
Bez kapi krvi u sebi.
Kaput leži. Umoran,
zgrčen, odbačen i crn.
-Kapute! Kapute! Kapute!
-Mili brate! Ustani! Ustani!
Barem klekni kraj tvog
Milana Đorđevića!
Mili brate zasipan
snegovima, kišama,
pogrdama, laskanjima,
čuvaru moje samoće!
Ustani! Ustani!
Tako ti praznih džepova,
ispuniću ih mojim šakama.
Prhnuće krilima u tebi.
Tako ti zjapećih rukava,
pustiću izmučene životinjice,
moje ruke, u tebi da gmižu!
I kaput poče da diše,
otvori oči, zadrhta,
pokrenu jedan rukav,
raširi krila, polete, zagrakta,
zaogrnu me svojim mrakom.
I sad sam njegova utroba.

VARVARI

Kažem ti, prijatelju, varvari dolaze
da osveže krv planinskih reka, da toljagama
premlate umorne kipove i podviknu: Marš u istoriju!
Varvari imaju sunce u očima i džepove pune praziluka.
Sriču dok čitaju, a posle izriču stroge estetske sudove.
Još uvek su zeleni i sentimentalni. Mrko gledaju
na vidre i lavove. Brkati varvari oslobađaju
od pamuka. Sa živih leševa i orhideja skidaju
šminku i puder. Šamaraju narodne neprijatelje,
vampire, a onda balerinama prave talentovanu decu,
buduće sataniste.

MUMIJA (1990)

KROMPIR

U dubokoj grobnici ležao je,
blaženopočivši, faraon mrke boje.

Među svojim žalostive suze je lio
za čestitim blatom u kome se ispilio.

Ali evo ga na tanjiru oholog, obarenog,
peršunom krunisanog, maslacem pomazanog,

evo ga samotnog, kao od majke rođenog,
od gladi spasao je zatornika i pravednog.

Gle, vitki nož preseca ga napola,
gle, viljuška mu se u leđa zabola!

Ali, prijatelji, nemojte zato tugovati,
na svet krtola nemojte mračno gledati,

jer drugi spasitelji u vrećama klijaju,
da zvezdu-vodilju na vedrom nebu ugledaju.

MUMIJA

Ja sam mumija.
Kao deverika
ispod leda
otvaram usta.
Bez krika
gledam
modro platno
na kome prska
užarena kugla
i sipa kapi
divljega meda.

UMORAN SAM

Umoran sam
od ponavljanja
utvarnih slika,
bezbojnih rečenica,
umoran od zagonetki,
od topota konjica
Huna, Tatara, Turaka,
umoran od igri maski,
parodija, vrebanja
gluvih školjki,
doušnika ničega,
umoran golub,
neotvoreno pismo,
golub dolepršao
iz daljine,
doleteo
na dasku prozora.
Zato idem, idem
da obrađujem vrt.
U njemu da sklopim
otežala krila,
rubine da odmorim
od sijanja
i napeto slušam
kako vlataju
boje večnosti,
guste boje
zelene tišine
poprskane
mlečom svetlosti.

PESME

Ne odgonetate
zagonetke istorije,
klinasta pisma pobeda,
rune konačnih poraza.
Ne nalazite put spasenja.
Ne dajete odgovore
na Sfingina pitanja.
Ne veličate
čovekoljubive despote.
Ne laskate narodu,
ne izvodite ga
iz Sinajskih pustinja
tmurnih svakodnevnica.
Ne premeštate brda,
ne pretvarate
bistru vodu u vino.
Ne vaskrsavate
uboge Lazare.
Ne pomažete
da uđem u Elizijum.
Već samo postojite,
prirodno, jednostavno.
Kao krzno proplanka,
kao gutljaji vode.
Na belinu hartije vejete.
Vejete, pauci krstaši,
moj crni sneg.

ĆILIBAR I VRT (1990)

DEČIJA SLIKA

Noć, pod belom sijalicom sedim
pred snežinom gole hartije.
Slikam kuću, reku, travu, dim
i stablo probuđene magnolije.

Kuća je žuta, reka pruski plava.
U njoj slikani karaši, štuke.
To je biljur, ulepšana Sava
koja ti neće ljubiti ruke.

Stablo ima stotinu lastara,
zelenih očiju. Dete ih gleda.
Slikam sunčev grumen ćilibara,
jedri plod pun soka i meda.

Na hartiji drhti kaplja mleka.
Dete je plaši i traži pticu.
Slikam čavku, dognanu izdaleka,
sestru gavrana, zloslutnicu.

Čavka krešti. Slikam miša.
Miš beži. Podne nam pomrače
kreštaji čavke. Pljusne kiša.
Gorko nad slikom dete zaplače.

I kuću, reku i čavku raskida
kao ćilibar i stablo magnolije.
I ja mu, dok nevino žali, rida,
cepam plač od čiste hartije.

TRST

U santu leda ušli smo u ribljem restoranu.
Ti sa berzanskim igrama, gonetanjem brojeva,
sa osmehom deteta, očinski misleći na Anu,
na cvet o kome brineš sred letnjih rojeva.

Napolju pčelinji vazduh žare junske pandže.
Služimo se bojama sipe i zelenilom radiča.
Spaja nas Paradžanov, bajka Gruzije, priča,
spaja nas ljubljenje tri vlažne pomorandže.

Pirosmanošvili nam je blesak fisije plodova.
U reči nam se uvlači sijanje Rusije, grumena
zlata, svila mekoće hiljadugodišnjeg imena,
zvuk zvona i talasava zrelost žita Rubljova.

Asfalt se topi, odlaziš pomno da pročitavaš
izveštaje "Herald Tribjuna" i hladno telefoniraš
preko okeana. Vreba te avet dedinog bankrota.
Privlače te opasnosti, slast propasti, nagota.

A ja, sirak tužni, sa vekovnim olovnim umorima
iz vrta naslada, u sparušenoj koži samoubice,
šestarim za izumrlim Gopčevićima, Nikolićima,
oko Svetog Spiridona, sam kao noć oko kresnice.

Svi kopnimo, svi smo Srbi iz Trsta, bleđa slova,
svi plava krv, svi za sobom na kućnoj prašini
ostavljamo trag prsta, letopise vodenih cvetova,
sfumato sećanja na mirise, bludeći oganj u tmuni.

PUSTINJA (1995)

TIŠINA I SNEG

Sneg pada na smrznutu zemlju. Sneg pada.
U tišini kao da čujem šum njegovog padanja,
šuštanje tkanine ili pucketanje plamena.

U tišini gustoj kao milijarde čestica
rasprskavanja Nijagarinog vodopada
ili obrušavanja usova na Himalijima.

Sneg se roji i na fotografiji iz Japana.
A na njoj bonze u narandžastim odorama,
pod kišobranima od trske, uhvaćeni.

Uhvaćeni dok idu kraj zida vrta, kraj hrama
i crnih borova, zauvek na slici zaustavljeni
u tišini zgrušanoj padanjem suvog snega.

Ova tišina je večnost i neponovljivo.
Ona je nežnost i mekoća ptičjeg paperja
i milina oktobarskog popodneva boje meda.

Ona je prašina sa drvenih polica za knjige
ili samo žudnja starca za bezbrižnošću
i beskrajnom slašću detinjstva, Pardesa,
svežeg poput ukusa tek ubrane jagode.

IMENA STVARI

Često zaboravljam imena stvari.
Uz njih, kao lišaj na steni,
starim u svojoj zanemelosti.

Glasne žice mi zatrepere,
uz nepce jezik se priljubi,
a usta rade skoro kriomice.

Oblikuju toplinu vazduha.
Ali glas mi iz njih ne izlazi,
dah se u reči ne pretvara.

Pa imena stvari ostaju u bezimenosti
kao ikra u lososima, kao u zemlji
hiljadama godina mamutove kosti.

POMORANDŽA

Plavičasta oštrica ureže se u njenu koru
kao krik galeba u nepokretnost vazduha
iznad puste plaže, gde suše se mrke alge.

A prsti mi obnaže tu narandžastu svetiljku,
da mirisom Krita ozari mrak moje sobe,
Kao kad sveža voda poškropi suhu biljku.

REČI

Napuštaju ga imena bića i stvari.
Bila su mu hleb, med, izvorska voda
čiji mu šumor još uvek sluh žari.
Bila su mu opori ukus šumskih jagoda,
Da, bila su mu, a sad je niko i ništa.
Kao far auta zuri u ždrelo dvorišta.
Onde su zarđale konzerve i olupine,
katkada pseći lavež i ostaci tišine.
Još ne zna šta ga čeka u bezimenosti.
Možda suvi beskraj saharske jalovosti?
Diše, ali disanjem žar ne raspiruje,
disanjem samo svet oko sebe dodiruje.
Taj zverski svet sa nakaznim oblicima
i slikama užasa što se talože u snovima.

1989.

RAVNODUŠNOST I ZLOČIN

Od životinjstva i hlorofilnog obilja
ostala su nam samo u rečniku imena.
odvojeni smo od lepote snega, bilja
i stihija kao plodovi od semena.
Hologrami smo, deca entropije,
humanoidi već davno programirani
i lišeni žudnji, čula i memorije.
Kao krv smo koju pokazuju ekrani.
Sad nas ni mržnja otrovom ne razjeda.
Naši životi - samo dovršene pustinje su
ili inje i tišine polarnoga leda.
Samo još zločin možda nas potresa,
još samo sečivo kad zapara po mesu,
nošeno snagom nečijeg slepog besa.

1991.

GALEBOV KRIK

Tomažu Šalamunu

Čini se, čujem kričanje galebova,
kao nad otpacima u luci Aleksandrije,
u magli nad baltičkim gradom Rusije
ili tamo gde se još mresti bela riba.
Sad ležim, jer mrtvo sam krzno kune.
Ovde ne udišem kiseonik planine,
ne gnječim hlebove – ženske obline.
U sivoj zgradurini nema biljne vlage.
Što god stvorim liči mi na okamine.
U žestinu hoću nežnost da pretvaram,
u ovoj sobi hoću da čujem kričanje,
reski ptičji zov što će sve da mi oživi.
Zato mi, galebe, krikni, krikni u tmuni.
I tvoj krik će biti sečivo što led para.

1984-1992.

BUĐENJE

Probuditi se posle košmarne noći
ozaren mirisima i jasnom svetlošću.
Svež ustati iz postelje, pa izreći
prve reči, da budu inje. S blagošću
i tepanjem, detinje ih izgovarati
i kao sanik milovati usnula bića.
Gladan se radovati jednostavnosti.
Udisati crno kafe i prhkost peciva.
Iza zverske vreve, iza ljudske taštine
otkrivati reči kao u šumi kupine.
I, recimo, stariti kako dan stari,
kako biljni epiderm u avgustu zri
ili možda u mraku buradi merlo vri
i u jutru naći ono što nikad ne kopni.

1990-1993.

IGRA

Draganu Velikiću

Smejao se, jer mogao je da bude sve i ništa.
Igrao se, kamenjem gađao ulične sijalice,
cepao teniske patike na betonu igrališta,
ranjavao kolena, od kuće bežao put reke,
stajao na rubu provalije, ulazio u pećinu.
Iz kaveza dečastva potom je naglo izašao
i opet se igrao: putovao je, pio recinu
na plaži u Solunu, slasti leta okusio,
u sobi drhtao nad obnaženom Ruskinjom.
A sada se igra bez reči, smeha ili gneva.
Zgrožen ljudskom glupošću i svirepošću,
žudi za zrelošću oktobarskih popodneva,
sa ledenim savršenstvom dijamanta i tišine
na kraju ovog umornog veka – odurne jazbine.
1990-1993.

DŽEPNI SAT

Kad god pogledam taj džepni sat, setim se tebe,
dugih prstiju tvojih lepih ruku što nisu slikale,
setim se tvoje sede kose i tamnojubičastih usana.

Stisnute su bile, jer si prezirao sirovost i ružnoću
sveta zaslepljenih i okrutnika, slepara i fanatika,
a ćutanjem krio svoju nežnost i ranjivost deteta.

U vreme germanskih demona gladovao si u Nirnbergu
i s nama zatim godinama živeo poput odsutnika
ili kao jedan od tridesetšestorice pravednika.

Posle svega, iza tebe su ostali: izgubljena ćerka,
ovaj džepni sat i prašnjava mandolina bez žica.
Užasavao si se i "mora života i mora smrti,

duboko žudeo za snežnim visovima" i dalekim poljima
netaknutim plimama promene, a u našoj pustinji,
ispunjenoj okeanima, kontinentima i gradovima,
rekama, državama i ratovima, bio senka što drhti.

MULJ I SEĆANJE

Znam vaša detinjstva na obali reke,
priče o muljanju jesenjih grozdova,
detinje noćne strahove, sad već daleke
kao vreme survavanja snežnih plazova.

Sve znam i od vas uzimam šta mi treba.
Boje neba, imena i mirise bilja, zverinja,
godišnjih doba, ukuse kupina, mleka i hleba.
Ali jeo sam i ja crveno grumenje dudinja.

A vaša detinjstva nisu jedina prava.
Kožu mi je izgrebala bagremova kora,
šakama sam gnječio blato kad se trava
njihala nalik algama u plićaku mora.

Trčao sam kroz visoku travu, pa vikao
i ćutao sa uživanjem, kao kod okrutnika,
dečaka što vranu hvata da joj oči kopa.
Moje sećanje je hladna polaroid-slika.

Sećam se - vidam tu nevidljivu ranu.
Sva su detinjstva mesta zatavljenosti,
potkrovlja, podrumi, tamni čak i po danu,
mesta otkrivanja zverski nevine čulnosti.

Ta je nevinost još topli mulj, prošlost.
Mulj treba razgrtati, tačno se sećati,
tražiti kao pod zemljom mamutovu kost,
da bi našao mrak koji će te hraniti.

SUTON

Stojim na praznom pločniku, pred izlozima.
Kao nagotu grad mi pokazuje svoju tamnu stranu.
Grimiznocrvene odsjaje uhvaćene u prozorima,
sve ono što je nalik na tvoju i moju živu ranu.

Jesen je, doba žutomrkog lišća kestena, topola,
klenova, vreme jare zalazaka i hlađenja reka.
Septembarska svetlost gasne, a iz dubine Dorćola
niče ljubičasta senka, širi se gola ispolinka.

Teče tama niz plavičaste ulice, put mirnog Dunava,
sliva se niz Terazije, klizi po suvim travnjacima,
guta Kalemegdan, Ružicu i ogolelost Ratnog ostrva,
pohodi zapuštene bašte Senjaka, gusne u parkovima.

Sad prekriva krošnje Topčidera, gušte Košutnjaka
i tad odlazim, vraćam se tamo gde ću ledenom vodom
pokvasiti lice i onda nad sobom čuti poklič osvetnika,
pa u najgušćoj tami otkriti grozno obličje anđela,
obličje našeg zatornika, i dalje nasmejanog Samaela.

IMITACIJA ŽIVOTA

Stižu ti razglednice, snimci Njujorka,
Lojd Rajtovi oblici od stakla i betona
ili fotografije starog Pariza, dečaka,
izmaglice nad vodom koja se zove Sena.
Ili slike crvenih stena Velikog kanjona
vetrovima brazdanog milionima godina.

Čini se, drugde su svetkovine i kretanje,
šikljanje vode i brza razmena energije,
tamo su boje i reči živi kao plamsanje
ili talasanje visoke trave sred prerije.
A ovde je gušenje ili tromo kapljanje,
ovde su kopanje jazbine i nestajanje.

Ovde smo između sna i totalne anestezije,
usred večnog vraćanja put istog početka.
Dok ispod tanke emulzije toplokrvnog života
još tinja sukob softvera i epskog pretka,
anđela i gorile kog baš ne privlači lepota,
ćutljivi smo kao čista glupost ili dobrota.

1993.

PISATI SONETE

Milovao si krzna i baršun, penušavim vinom
zalivao naga tela kada su razjareni Skiti
hrupili u Zimske dvorce, u loše beskonačnosti.
Kad su stočni vagoni nosili muškarce, decu, žene,
omamljivao si se opijumom, opijao eterom,
u posteljama tražio još vlažnije usmine.
Kad su milionima živih “kopali grob u vazduhu”,
pisao si sonete, prizivao reči, mirise breskve,
belu igru, vejavicu, tišinu posle grmljavine.
Sad odgonetaš izreke Talmuda, kao da gledaš
Leonardove mrlje na zidu, sećaš se jezera,
dok ulicama izgladnele gomile bazaju, idu.
Osećaš strah, tektonska pomeranja istorije,
drhtanje prozorskog stakla u času potresa,
prisustvuješ padu sive i memljive imperije.
Probaš sve otrove, sva zabranjena voća,
vidiš sve game cinobera miholjskog leta,
oporosti flamanske jeseni, dara proleća.
Piješ sa svih izvora, udišeš ultramarin,
isparenja algi i žala, zeleno četinara,
probaš sve đumbire, korijandare, amin,
amin, oštrina si sečiva, blistaš, sečeš
i smiruješ se kao prašina julskog drumu
i opet iščezavaš tamo gde zver još spava,
gde je bezimenost noćna svežina šuma.

1992.

ELEGIJA ZA PARISKO PLAVO

Na tvojim slikama crne se potpisi, kao dečjom rukom
ispisano latinično S. Choumanovitch, ćirilično Sava Š.
Gledaš s fotografije u zagrebačkom ateljeu 1922.
Očima volšebnika zuriš s autoportreta iz 1925.
jer možda već znaš, već znaš, kako i kuda odlaziš.
Šidske ulice prekrio je celac, a jesenji predeli
izmiruju zlatnožuto krošnji, rumeno krovova i oker tla.
Slikao si prašnjave puteve koji možda nisu nikuda vodili.
Slikao si, mučen utvarama, za sobom na platnima ostavljao
kuće, aktove, drveće, kao ranjenik crvene mrlje na snegu.
Tamu si razbijao zelenim pigmentom i šikljanjem radosti.
U isto vreme neko beži, pokušava da pređe Pirineje.
Na španskoj granici zastaje, gone ga brutalni demoni,
traže ga spodobu u crnim uniformama što će za dve godine
i tebe i tebe stići i jednog jutra u avgustu odvesti.
Na granici, umoran od gonjenja, uzima dozu morfijuma
i nestaje, napuštajući bajkovite prizore iz Berlina
oko hiljadudevetstote, mirise detinjstva, cimeta,
tajne znake, reči rabina, sećanja na memlu hodnika,
vrući šči, Moskvu, opojnost vina, knjige dece i ludaka.
Sad se raspala gnjila imperija – otrovno ljubičasti plod.
Zaboravljaju se papirnata učenja kratkovidih proroka.
Monstrumi stavljaju druge maske, prekrajaju se mape.
Iz komešanja opet izranjaju nove države – nage Venere,
ljudske košnice i tamnice, vatre bukne, mošt previre.
A sve je nedostojno patnje i poslednjeg deteta i starice.
Da, svet je mlečnobela magluština iznad reke i grada.
U njoj nikom ne vidiš očne zenice, osmeh, blistavo lice.
Ljubazna reč zvuči kao pogrda, ružnoća se širi, cveta.
Deca uče umeće razaranja, umeće duševnog trovanja.

I dalje živim zatočen u mračnoj izvesnosti i dalje
u izgnanstvu, bez budućnosti, slušam osione barabe,
osinjake, kontaminirano more što potapa obale moje Itake.
Gledam gorljive puzavce, gnjide, ljude za sva vremena.
Povlačim se u ćutanje, ono je moje pusto ostrvo,
oaza sred pustinje gde mi je sumrak jedina muzika.
Kopnim u ćutanju kao pršić u ručerdi humaniste-krvnika.
Istorija je samo niz nedela ubica sa čvrstim alibijima.
Stvarno postojim samo dok hodam pod gracilnim pinijama,
kraj hrastovih džinova ili u pustoši nedeljnih ulica.
Ja sam nemost podmorskog bilja i oštrina minerala.
Žudim za belom sobom u čijoj ću tišini halucinirati
sočno zeleno lišće prašume, jarke bobice, sok papaje,
ptičje krike, žarke predele s kojim ću se u snu stopiti,
kao ti, Savo, posle groznice, s mirom parisko plave boje.
januar-decembar 1992.

ČISTE BOJE (2002)

AHEN

Nedeljom popodne Ahen je prazan kao džep moga kaputa.
Po ulicama grada trupkaju samo znatiželjni i umorni turisti,
Japanci, Poljaci, Amerikanci, možda Arapi ili Belgijanci.
Toplo je u ahenskoj katedrali kao u vunenoj rukavici.
Posle telefoniranja, automat mi guta plastičnu karticu,
pa pišti i ne želi da je iz svojih metalnih usta vrati.
O, svojeglavi automate božanstva, svetog Telekoma,
zašto gutaš ono što je moje, zašto me onemogućavaš
da čujem sve one koji su mi bliski, prijatni ili dragi?
Zašto me sprečavaš da tim komadićem plastike
spajam prošlost i budućnost, sever i jug, inje i toplinu,
gladne ptice i site insekte, fantazije i голу stvarnost?
Zašto izazivaš moj bes i gnev balkanskog pravednika?
Želiš li da te udarcem pesnice odmah podsetim
da zaista praviš tešku i neoprostivu istorijsku grešku?
Ulice Ahena prazne su ovog nedeljnog popodneva,
prazne su kao osušeno pčelinje saće u košnici.
Ne znam kakve me sve tajanstvene sile gone
da u Ahenu po mrazu tumaram kao da je leto.
Prijatelja nisam susreo u ahenskoj katedrali.
Na kamenom tlu okolnih ulica sede prosjaci.
Možda sam i ja samo prosjak koji bi da umilostivi
sve raznolike sile vode, vatre, zemlje i vazduha.
Možda sam prosjak koji na sumornom severu traži
samo ono što će dobiti od jarkih boja i crvenice juga.
I napuštam Ahen sa narandžastom kartom u džepu.
Ostavljam Ahen i zahvaljujem se moćnom božanstvu
telekomunikacije, nemačkom Telekomu i njegovom slugi,
metalnom automatu što mi je vratio telefonsku karticu.

Pomoću nje uspostaviću veze među stvorenjima prošlosti
i budućnosti, između svih bliskih i dalekih stvari,
jesenjeg cinobera, vatrinog žara i zimskog leda.

ANZELM KIFER

Zvonku Makoviću

U knjizi koju mi je dala crnokosa, crnooka
i uvek u crno odevena lepotica Olga, po ocu Nemica,
po majci Ruskinja, gledam crnobebe fotografije
"crnoga" slikara, Bojsovog učenika, Anzelma Kifera.
Slikar je prkosno navukao dugački vojnički šinjel.
Na nogama ima jahaće čizme i stoji na ledu u kadi.
Kao Hrist kad hoda, on stoji na zaleđenoj vodi.
U polutami, led sija kao suncem obasjana činjenica.
U knjizi koju mi je dala crnooka, crnokosa, vitka Olga
vidim olovne avione, staklo, emulziju, crna i siva platna.
U knjizi je mnogo crnog na belom, baš kao u ovoj pesmi.
I mada iz crnog nesanice, iz nigreda, ili iz crnice možda
dolaze mnoga sunčana stvorenja, biljke i svetle stvari,
svim svojim moćima suprotstavljam se bićima tame,
crnom noćnih ptica, mračnoj lepljivosti gmizavaca,
gavranovoj i vraninoj tamnini, ledenoj boji ponoći,
podzemnoj tmini i ljudskoj zaslepljenosti i pomrčini.
Ali blistanje i energija ne dolaze samo odozgo, sa neba,
već i od sila zemlje i mada nas mitovi uče šta je prvo,
a šta poslednje, jedino obožavam sile vazduha, vode, vatre
i ženskog tela i samo se njihovim jarkim bojama opijam.
U knjizi koja preda mnom leži naga, kao što crni hleb
na seljačkom stolu leži dok čeka nož da ga preseče,
u toj knjizi vidim tragove vremena, slamu, pesak, olovo,
Sefirote i kosu Sulamit, izgorelo žutilo leta izobilja.
Ali šta vidim iza slika, šta vidim iza opipljivih stvari?
Šta vidim u Kiferovoj knjizi "Herojski simboli"?
Možda konačnu istinu i stvarnu boju Nemačke?

Nešto oštro i lepo kao kod Kaspara Davida Fridriha?
Uništavanje, vaskrsavanje iz pepela i ruševina?
Zastrašujući red i čistoću, užasnu graničnu crtu
između pećinskog crnila i alpske beline?

PODZEMNA ŽELEZNICA U BONU

Treba da se vozim podzemnom železnicom
da bih od glavne železničke stanice u Bonu došao
do Bundestaga i do Muzeja moderne umetnosti.
Dakle, da bih od crnog kamena brzo došao
do belog kamena treba da idem podzemnim putem.
I da bih otišao u Bon treba da imam vodiča
ili ženskog anđela čuvara a njih je teško naći
u ljudskom svetu kupoprodajnih odnosa,
u ovom svetu rđave i dobre glume.
Da bih na neko mesto došao, o bože,
moram to istinski i snažno da želim.
A u ovom osunčanom i sumračnom svetu,
ostavljen od bogova i prepušten ništavilu,
možda mojoj jedinoj pravoj ljubavi,
ali i trenucima opijanja oblinama
i jarkim bojama plodova pomorandži,
možda zaista, zaista ništa ne želim.
Zaista ništa ne želim jer mi se čini
da sam u opasnoj igri skoro sve bio
i plodove sa svih stabala saznanja okusio.
A onda sam sve zaboravio i izgubio.

HODANJE

Ljiljani Gaković

Dok hodam seoskim putevima, stvaram pesme.
Udisanje vazduha i hodaње jesu stvaranje pesama.
Ritam mojih koraka stvarno je ritam mojih pesama.
Dok hodam, sećam se, i to je kao kada teče voda.
To je kao planinsko žuborenje ili širenje energije.
Sećam se, a telo mi se tada radosno seća njenog tela,
oblina dojki, prevoja leđa, butina, obilja zadnjice,
crne mahovine njenog kapljicama ovlaženoga pubisa
i prkosno ponuđenog procepa crvenkastog seksa.
Sećam se i konačne slasti, jer telo je moje sećanje,
telo je moj žar, telo je moja sočna pomorandža.
Reči pišem telom a ne crnim i plavim slovima.
Pesme pišem telom a ne dalekim i hladnim rečima.
Sve reči propuštam kroz telo kao što jasna svetlost
prolazi kroz staklo, dijamante ili ulazi u mora i jezera.
Telo je vrelinā i blistanje ali i teški večernji umor.
A umor je gledanje kroz prozor na sivi kišni dan.
Umor je mlohav poput krila šišmiša u uglu pećine.
On je pokvašeni crni kišobran što kunja pod stolom.
Dok hodam seoskim putevima umrljanim blatom
na ivici moga poslednjom zimom ranjenoga tela,
na ivici gde prestaju žarenje i unutrašnja groznica
a počinju radost, prozračnost i čisti seoski vazduh,
rađaju se vidljive, žive i ponekad opipljive stvari.
Ono što je uvek vaše ali i moje, ono što sve nas
kao melem povezuje još od Homera i opevanja Troje:
beskrajni svet slasti i užasa i njegove jarke boje.

USAHLI GRAD

Sećam se, bio si usahla jabuka sred leta,
plod koji su napustila i sanjiva božanstva.
Regent's Park beše oaza sočnoga, zelenoga,
park pravilnih crta, leja, potkresanih grmova,
aleja, ukroćenost ostriženih kvadrata trava,
rukama baštovana obuzdana mašta zelenila.
U tebi, sreo sam sićušnog crnca iz Mozambika.
U tebi, razgovarao sam sa pederastim portirom
iz studentskog svratišta puste ulice York Terrace.
U tebi, pogledala me je Meri, crna čarobnica,
da sam je odmah poželeo i gladan i žedan crnila
uronio u somalijski tamno i glatko obilje
zarobljeno oklopom njene purpurne haljine.
Sećam se podrhtavanja njenih svežih dojki.
One su mi govorile najopojnijim narečjem.
Sećam se ukusa vrelih kamičaka njenih usana
i medljanog, mekog jezika što je softly,
softly razgrtao pepeo i budio mi žeravicu.
U pabu sam tada pio mlako Guinness beer,
a u restoranu jeo bljutavo-slatki beans.
Lakonoga jara spalila je travu u Hajd parku.
Jahačice na belim konjima promicale su
među stablima, pod krpama krošnji platana.
Tog avgusta 1973. godine nekadašnjoj imperiji
vrtoglavo je na berzama padala vrednost funte.
Ćaskao sam sa starcem, pijanim Poljakom,
nekadašnjim kuvarom, odrpalcem u kaputu.
Ćaskao sam ispred prepune stanice Viktorija
i nudio ga mlekom koje je sa gnušanjem odbijao.
Jedne noći u podzemnoj železnici bio sam zaslepljen

bleskom svetlosti i spopala me je osama
tokom šetnje na kiši po Marylebone Road,
kraj odurnih, kraj avetinjski zjapećih prozora
zgradurine Kraljevske muzičke akademije.
A sada, sećam se izmagličastoga Tarnera
u Tejt galeriji i jagoda koje nisam brao.
Sećam se rasističkih izjava mojih prijatelja.
I vožnje crvenim polovnim automobilom
u pogrešnom pravcu, kraj Bakingemske palate,
oko Belgrejv skvera ili kraj dokova na Temzi.
Prošlost se podigla iz mraka kao neman iz talasa,
neman što sa sluzavih krljušti stresa dagnje, alge,
stresa moruzgve, otresa pesak, šljunak i događaje.
Podigla se nezasita neman izgubljenog vremena.
Izronila je ta zbirka imena činjenica, Vitgenštajne.
Izronila mi je aleksandrijska biblioteka nežnosti.
Na dnevnoj svetlosti zatreperila je kao čestica prašine.
I rasprsla se kao imenica, ogledalo bačeno sa sprata.
I pretvorila se u grudvu snega što se iz nigdine
kao pas dokotrljala do mojih vrata, da bi se rasula
u halapljivom ždreću sadašnjosti, da bi se istopila
od miline miholjskog leta, od slovenske topline
mojih srpskih glagola i svih glagolskih predaka
kao da nikada, stari krvniče, kao da nikada,
čini mi se, baš nikada nije ni postojala.

MELANHOLIJA I TAJNA ULICE

Sada meko uranjaš u popodnevnu tišinu.
Ruka si što ulazi u zečje krzno rukavice.
Golotinja si što glatko klizne da zaiskri
među tamnim pokrivačima od pamuka.
Senke se izdužuju i ribizlasto dozrevaju.
Iza ljubičastih zavesa u zagušljivim sobama
avganistanski tepisi upijaju polumrak i korake.
Na pletenim stolicama počivaju mrtve prirode.
Mrke doge tiho reže i zidni satovi odbijaju.
Rubini prstenja na dnu srebrnih škrinja
ne isijavaju čak ni boju vinskoga taloga.
Sve je to samo iluzija, samo kič i onanija.
Fijuke sečiva finskih noževa zamenjuješ
u ćumezima pored železničkih stanica,
zamenjuješ ih za milovanja kože nadlanica.
Ali isparavanja eteričnih ulja pretvaraš
u mirise tek ubranih i oljuštenih jabuka.
Pa ipak si patina svećnjaka i bakrenjaka.
Zato iz Berlina u desetleću posle Velikoga rata,
iz ruganja čudovišta, iz Grosovih njuški svinja,
iz Sutinovih impasta boje rasporenog govečeta,
iz Ensorovih pastoznih a iscerenih maski,
iz alkoholnih delirijuma, iz kokainskih snova,
prelaziš u tišinu, u lazurnu nostalgiju beskraj.
Ulaziš u hladno, u zagonetku jesenjeg popodneva.
Meko uranjaš u nepokretnost, u popodnevnu tišinu.
A tvoji koraci čuju se na drugom kraju grada.
I devojčica svoj točak kotrlja u nepokretnosti,
ispod zelenog neba, kao i do sada, kao i do sada.

ČISTE BOJE

On skoči preko drvenih stepenica.
I zaigra u noći punoj ikre i svitaca.
Zaigra u noći punoj zmija i svetlaca.
I crnog mačka baci na postelju.
Ogreban, baci ga kao u sneg celac.
Tad mu dođemo ja i moja žena.
Paramo svilu, gnječimo trešnje.
I odmah izjurimo na osunčani trg.
Glave zagnjurimo u opojni sok.
Odemo do mora i belim brodom
otplovimo sve do Venecije.
Dišemo u Giardini di Castello.
Mirišemo odore krošnji.
I očima gutamo zelenilo.
U krvi nam se razlivaju
ultramarin i golubije belo.
U Palazzo Grassi upijamo
Klimtovo zrelo zlato
i Šileovo zgrušano crveno.
Pušimo travu, meki dodirujemo
tela, penu, pa nam sunce popije
sinju, uvek svežu crtu vode.
Zato pobegnemo u najcrnju goru.
Zato pobegnemo gore, u Alpe.
Beremo gljive, u studenoj Savi
milujemo pobebele oblutke.
Milujemo led i kao nikada do tada
grizemo tvrde, grizemo sočne jagode.
Prepleteni, jedno drugom ližemo med.

I stapamo se sa svim što vidimo:
sa biljkama, žvotinjama i ljudima.
Stapamo se jer svet je praznik svetlosti.
A mi smo njegove čiste boje.

AKVARIJUM

Jedne letnje večeri dečak stoji na pločniku,
stoji pred akvarijumom u izlogu restorana.
Iz obasjanog akvarijuma motre ga tamne oči
pastrmki, karaša ili možda tustih šarana.
Kraj njega je ćutljivi otac i drži ga za ruku.
Ribe miruju među mehurićima u zelenoj vodi.
U ribljim očima dečak možda vidi strah.
Za ribe možda je spasitelj iz obližnje ulice,
možda njihova poslednja nada i ozarenje.
Riblje oči i usta iza stakla kao da mu govore:
"Spasi nas, dečaće! Oslobodi nas, oslobodi!
Zdrobi zid našeg providnog i uskog kaveza!"
Dečak gleda riblja usta i oči, pa sporo prilazi
i kamenom razbija staklo zelenog akvarijuma.
I ustreptale ribe sa vodom padaju na crni asfalt.
I srebrno se praćakaju među stakličima.
I kao dečakova šaka krvare i dišu slobodne.
Krvare, panično otvaraju usta i sluzave škrge.
I, spasene, udišu mlaku noć, dišu i sahnu.
A tama i blede boje grada razlivaju im se
po blistavim krljuštima i ranjenim bokovima.

LIMUN

Danju bištim vaši sa patuljastog drveta limuna.
Tog proleća drvo je procvetalo kao nikada.
Bištim vaši i osluškujem daleke eksplozije.

Beli cvetovi stabla baš opojno mirišu.
Mravi idu po njegovoj glatkoj kori
i mladom lišću dok mu vaši krv sišu.

Ali dan miriše na zapaljene zgrade.
Trunke gareži veju na zeleno lišće.
A maleno stablo nije nikakav ratnik.

Noću stojim kraj limuna u bašti nedaleko od zgarišta.
Gledam nebo i odbleske eksplozija, samotan gledam
kako posle vatre, buke i besa lako dolazi veliko Ništa!

DRVOSEČA

Krajnje je vreme da počnem da pucam od zdravlja.
Vreme je da budem plećati drvoseča u flannelskoj košulji,
drvoseča što se smeje kao na reklami za zubnu pastu,
pokazuje bele kutnjake i rukavom briše znoj sa čela.
Vreme je da prestanem da mislim na sumrak
i sve njegove tamne nijanse i crne oblike.
Ujutru treba jesti zdravu hranu i piti mleko.
Ujutru se treba polivati ledenom vodom,
raditi gimnastiku i cepati drva da leti iverje.
Telo od toga sija kao beli fosfor u mraku,
baš kao kod tržišno najuspešnijih svetaca.
Vreme je da budem zdrav, da budem drvoseča.
Vreme je da glasno izgovaram "dobro jutro"
kako ga izgovara krepki šumadijski seljak
ili preplanuli ribar sa jadranskog ostrva.
Vreme je da jednostavno kažem "zbogom"
svim metafizikama, svim maglovitim teorijama,
strahovima i sumnjama koje me razjedaju.
Nad tiganjem razbiću jaje a iz njegove beline
blesnuće žumance, kao u jasno podne!
Ono će reći: Kucnuo je čas, Milane!
I biće kao da sam ugledao sunce
sred oštrog plavetnila neba na Kritu.

SREDOVEČNI I PROĆELAVI
SRPSKI GENIJE GLEDA
KROZ PROZOR I VIDI
HLADNO MARTOVSKO SUNCE
ŠTO SE IZJUTRA POJAVILO
NA NEBU NEMAČKE

Jutro je i ovo je još jedan početak.
Ali znam, znam kakav će biti kraj.
Jutro je i kroz prozor gledam sunce.
Dobro je jutro, jednostavan sam
kao tek oprana vunena čarapa.
Jednostavan sam i jutarnje beo
kao gutljaj hladnoga jogurta.
Glupo je reći da sam radostan.
Glupo je reći da sam tmuran.
Danas neću biti nimalo tmuran.
Danas ću hodati i udisati vazduh,
neponovljivi i sveži vazduh.
Danas ću biti ono što nisam bio
i što sam uvek želeo da budem.
Danas ću biti sopstvena želja.
Otvoriću se prema sjaju sunca,
plavetnilu neba, belini cirusa
i jarkom zelenilu mokre trave.
Danas neću biti nimalo tmuran.
Danas ću imati lice radosnika.
Ozaren, gledaću kroz prozor
na vlažna polja, kvrgava stabla
i kamene ploče seoskog dvorišta
na kojima se lenja voda presijava.
Pretvoriću se u ono što vidim.
Jednostavno, pretvoriću se u ništa.

OBLAK

Vidim rujni i tmasti,
vidim hvarski
Belinijev oblak.
Sečivo, sunčev zrak
kroz njega koso pada.
Dok gledamo oblak
vazduh je melem.
Oblak je majka,
oblak je jagnje,
tvoj tamni znak,
krošnja hrasta.
Treba biti tačan,
treba, kažeš,
i briznuće mlaz.
Bićemo spaseni!
Gledaš oblak,
gledaš, u tišini
pod oblakom veješ
na vino, hleb i ribe,
na porodične sage,
razgovore oca i sina.
A ja čekam, čekam
da mi se između maslina,
makija, guštera, zmija,
između kamenja, škorpija,
čekam da mi se ukaže put,
da krenem kroz noć.
Kao pas pod zvezdama.
Aliluja, aliluja!

PORED OKEANA

Pozdravljam te, Fernando Nogueiro,
pozdravljam te kao čovek koji zna
da se posle otvaranja jednih vrata
pred njim sva ostala vrata zatvaraju.

Pozdravljam te kao onaj koji zna
da posle svakog uplovljavanja u luku
dolaze novi odlasci i nove plovidbe
koje jedino smrt može da zaustavi.

A smrt je prava plovidba bez kraja
i možda konačno spasenje od svega.
Mrak ne možeš plavetnilom izbrisati.
Pomrčina ima bezbroj oblika i lica.

Pozdravljam te, Fernando Pessoa,
žudeo si za tolikim dalekim lukama
i plovidbama a ostao u Lisabonu,
želeći sve a dobijajući veliko Ništa.

Vrata okeana stvarno su najveća.
Pored njih stalno koračam i sedim.
Pored njih udišem isparenja algi
i čekam da nemi okean progovori.

Raspori sanjivo telo, tamni okeane,
ti džinovska životinjo plave krvi,
da onaj što je uvek pred vratima
u tebe uđe i odmah vedro zaplovi!

Tako će mu ono daleko postati blisko.
Tako će se stopiti sa tvojom krvlju,
sa belinom talasa i sa prostranstvom
gde se izmiruju uzvišeno i nisko.

TAMNOKOSA

Biljani Srbljanović

Ova jednostavna pesma je za vas, tamnokosa.
Ovu pesmu upućujem vašim snenim očima.
Duge su noći samoće, bdenja i nesanice.

Možda je slušanje rada mašine za pranje veša
stvarno isto što i osluškiivanje otkucaja srca,
grmljavine topova ili buke i besa istorije.

Dani su zagušljive ili osunčane tamnice
koje otvaraju svoja mala i velika vrata
pa kroz njih prolazim i mislim na vas.

I vidim kako drhtite nad rečima na hartiji
kao majka nad novorođenom decom
što će jednoga dana morati da je napuste.

Sve naše komedije i tragedije nisu odigrane,
nije sve rečeno ni učinjeno, krhka tamnokosa,
beogradska Lauro, a propadanje se produžava.

Dok okean zapljuskuje pesak Bretanje,
mislim na vašu borbenost i oštru lepotu,
na grozničavost i blistanje vaših očiju.

Istinska snaga je u smehu, nežnosti i ljubavi,
a ne u zločinima vođa i gluposti vojnika,
sveštenika i brbljivih državnih pesnika.

Ta snaga možda ne može pomeriti planine,
niti zalečiti rane i zaustaviti rat ili krvarenje,
ali može osvetliti put kroz naše pomrčine.

Znam, i u vama je ta snaga, lepa tamnokosa.
Još nisu odigrane sve igre svetlosti i mraka.
O našem padu nije sve rečeno, on i dalje traje.

Sen Nazer, april 2000.

ODGOVORI

Tražiš odgovore na svoja pitanja, jer ne znaš ko si, odakle dolaziš i kuda ideš? Tražiš tačne odgovore u snovima iz Starog zaveta, u nejasnim sećanjima.

Ali, možda su odgovori u gutljajima crnog vina čiji te opori ukus vodi do grozda ili crvenice sredozemnog ostrva ili do dunavskih zelenih obala.

Možda su odgovori u opojnosti udahnutog dima avganistanskog hašiša ili u beličastim kućama u primorju Tunisa, možda u vlažnoj utrobi dagnje?

Ili u ječanju žene, u svim groznicama i slastima? Ali to nisu odgovori, to nisu nikakvi odgovori. Odgovori su ono što ćeš učiniti, slepi čoveče!

Oni su možda u posecanju stabla u beogradskoj bašti, u gnječanju ploda višnje što ti prste boji tamnocrveno? Ili su u tebi, jer u idućem ratu usmrćićeš prijatelja.

A možda ćeš jedne noći, posle dugotrajne olujine, u samotnoj kući kraj razjarenog Atlantika otkriti da je svet priča koju je izgovorio neko zaboravan.

Neko ko priču nikada ne ponavlja, neko ko baš nikada, nikada neće doći, mada ga prizivaju, mada ga uvek čekaju, kao što spržena Gobi čeka da topla kiša na nju pada.

VELIKO I MALO

za Aneliz Gotje

Pesnik Bašo uči me kako slavna dela
vojskovođa, krvnika mogu postati ništa
a da skok žabe može trajati vekovima.

Sa Atlantika dolaze crni oblaci i kiša.
Bilo je sunčano a sad na Sen Nazer
kao pirinač sa neba padaju zrna leda.

Pesnici su bića često lišena suštine,
ljudi što govore gluposti i neistine,
lude i brbljivci koji svašta umišljaju.

Pa ipak, pa ipak, mrmrljaju o čudima,
buncaju ono što drugi ne naslućuju,
a reči u mraku fosforno im blistaju.

Japanski pesnik Bašo uči me
da blisko može biti užasno daleko
a put u daljinu približavanje sebi.

Iznad Atlantika smračilo se nebo
i pljuštao je sitan led a sada grad
ozaruju bleštanje sunca i vedrina.

MUZIKA

Džonatanu Harviju

Samo uz muziku plovim osunčan i jasan kao radost.
Delić večnosti dodirujem kada čujem glas dečaka
po imenu Dominik i zvona katedrale Sv.Pavla.

Samo kad čujem muziku mogu biti mlaz ikre u vodi.
Muzika se rasprskava, ona je krv planinskog potoka.
Ona je opojnija od mirisa cveta limuna i biljnog soka.

Muzika je u svemu, u vlažnom lišću, u kori drveta,
u škripanju gaženog snega, u kotrljanju kamenja,
u crvenom klokotanju vina koje se prosipa iz boce.

Slušam, kao što osluškujem noć punu zrikavaca,
slušam muziku, postajem tišina koju muzika natapa.
Njenim jezikom govore plemenitost i dobrota.

I mada nas ljudske nesreće svojim crnilom odvlače u dubinu,
mada nas turobni događaji približavaju mraku i velikom Ništa,
samo nas muzika podiže put sunca i plavetnila neba, u vedrinu.

RADOST

Mariji Durković

Nikad se nisam do kraja radovao. Svako radovanje bilo mi je zatamnjeno nejasnom žalošću. Savršenu radost nisam doživio ni kad sam slavio rođendane ili u mraku detinjstva jeo trešnje. A jeo sam ih kao da će me one nahraniti svetlošću. Nisam znao da se radujem ni kad sam omamljen teranom i suncem mumlao nemušte reči kao da govorim sumerski, pa ni kad sam oduševljeno kriknuo i, pored stada ovaca, otrčao niz padinu ostrva Susak prema peščanoj obali mora. Radost me nije pohodila ni na berbi grožđa sred osunčanog Krasa, gde sam za seljačkim stolom od grubo istesanog drveta razgovarao sa dobrim i jednostavnim ljudima. Ali milo i jasno lice prelepe plavokose žene koja je sedela u skućenom televizijskom studiju i svojom vedrinom otvarala pukotinu u zidu moje olovne samoće i tamnice, činilo me je radosnim da sam na sav glas mogao da zavrištim, zaigram i staklo beogradskog mraka radosnim vrištanjem razbijem. Sad razumem Van Goga kad je mahnito slikao žito i čemprese. Sad znam kako je Matis slikao svoje platno "Radost življenja", a Džekson Polok po slici na podu izlivaio jarke boje. Oni su se tad ovako radovali. Oni su pripadali osunčanom podnevu, a ne ponoćnoj tmuni i podzemnoj pećini u kojoj insekti vrve i gde se sluzavi gmizavci klupčaju. Prirodno su se radovali kao što psi laju, konji njište, deca ulicom jurcaju, kao što se jelen i košuta na ivici šume pare. Istinska radost je munja koja retko sevne na crnom nebu. Radost je kratkotrajno buktanje suvog grma kupine. Dođe, zapara moju i tvoju turobnost, svojim mlekom je natopi. I nestane kao da je oblutak koji padne u glatko ulje noćne vode.

POETIKA

Borislavu Radoviću

Između onoga što jesam i onoga što bih da budem, zjapi ponor kao između reči ispisanih na papiru i ljubavnog dahtanja u postelji. Između obdelavanja vinograda, gutljaja tamjanike i pesme o vinu leži provalija kao između kože životinje i tvorevine obućara. Između onoga što činim i onoga što mislim da činim, takođe zija ponor. Zato ispisujem poruke. Šifrujem ih. Pretvaram ih u reči što podsećaju na inje i mahovine, na meso pomorandže i krvave bobice kaline. I sve poruke sa pustog ostrva šaljem nepoznatima. Darujem ih nedostupnim strankinjama i dragim tuđincima. Upućujem ih mrkim i radosnim bližnjima, ozbiljnim i razigranim ljudima. Pružam ih onima sa druge strane staklenog ili olovnog zida. Poklanjam ih onima ravnodušnim prema mom disanju. Ili onima što sebe nalaze u mojim divljim, šamanskim, satanskim ili pripitomljenim rečima. Ali sve su poruke ljubavne jer igram se dugim i kratkim rečenicama i zavodim vas, uvodim u svoj vrtlog, vi nepoznati, neviđeni, skriveni. Ne šaljem poruke svoga plemena ili umornog istorijskog naroda. Nisam mu dežurni telegrafista, nisam mu samoprolašeni prorok. Dosta mi je istorije i priča o iskonskom, dosta mi je ljudskih prenemaganja i preinačavanja prvobitnog zakona. Između onoga što zaista pišem i onoga što mislim da napišem, širi se još jedan ponor, kao ambis između krvotoka i tamne strane meseca. Kako bih taj ogromni ponor voleo da zatrpam peskom tuniskih obala, zrelih urmama, narovima i uglačanim komadima ćilibara! Kako bih voleo da spojim sever i jug, venčam žar i led, čempres i smreku. Ali patetičan sam kao uzavrela voda u domaćem loncu na usijanoj plotni. Patetičan

sam kao oguljeni krompir kad se u vodi goluždrav bari. I zato, biće bolje da samo diskretno i uljudno kijam. Biće bolje da lirski varničim i skromno pucketam kao domaća vatrića ukroćena u epskom kaminu, u mraku budžaka punog presnih i prekuvanih mitova, među poslušnim glodarima. Da, biće bolje da tako radim mada bi moja pustinjska oaza, moje siroto ja htelo sa vrha planine da viče, da se nadvikuje sa sevecima ili urla sa oštrice ledenog brega i glasom nadjačava talase okeana.

CRNA POMORANDŽA (2004)

PLOVIDBA

Dosad sam samo zamišljao plovidbu,
a sad ću se stvarno ukrcati na brod,
sad ću jednostavno isploviti iz luke.

Izložiću se fijukanju ledenih vetrova,
golemim talasima i čudima Atlantika.
Oslobodiću se maštarija i sanjarenja.

Napustiću sve jednolično i beskrvno.
Odbaciću svu jalovost zamišljanja.
Disaću kao životinja, biću mornar.

Počecu zaista vešto da skačem i petljam
oko brodske snasti i čvorova konopaca.
I rasplićem sve što je davno zamršeno.

Evo me, iskusni mudri morski vukovi,
siročić sam, na kopnu nikom potrebno.
Neka me zato usvoji ustalasani okean.

Primate me, kapetani najduže plovidbe,
menjam suvu dosadu zemaljske izvesnosti
za beskraj uzbudljive neizvesnosti vode.

Primate me, vi što klizite plavetnilom,
vi koji ste sve dalje od prve nevine luke,
primite me da pobedim strah i da se nadam.

VELIKO PLAVO

Tu je so daleko od suve beline.
To je carstvo planktona i kitova
što uvek zapljuskuje obale tmine.

U tome bih nestao kao u mraku dan.
To mi je pred očima i nije nikakav san.
Spaja me sa ljudima i drevnim vatrama.

Spaja me sa ribljim mrestom
i ćutanjem grenlandskog leda
što ga sivo nebo samo gleda.

I kad me plavim sa svima spoji,
zapenušaće se, rasrditi i uzburkati
jer tako milione svojih godina broji.

BEČ, ERLAHGASE

Sive kuće napunjene bezvoljnim ljudima.
Iz sivoga ne možeš narandžasto iscediti.
Samo te narandže mogu osvežiti radostima.
Njih ćeš vlažnim jezikom i npercima okusiti.

Sočne narandže žive na grčkim ostrvima.
One svojim oblim samoćama zavode
tog što im živo meso plaši očnjacima,
što ih ljušti, ranjava ili lišava slobode.

Kuće, prozori a iza njih neko strahuje.
Iza njih čovek stoji pa netremice gleda.
Vidi njihanje dojki žene što se razgolićuje
uz prozor kuće okovane tišinom leda.

Bezvoljni ljudi u sivim kućama spavaju.
A tu su i dobro našminkane, hladne žene.
Sive su kuće kao pesak koje kiše natapaju.
U njima je mrak obasjan poput crne pene.

Sive kuće naseljene su mrtvim ljudima.
Iz sivoga ne možeš narandžasto cediti.
Samo te narandže mogu oživeti radostima.
Njih ćeš vlažnim jezikom i npercima okusiti.

OBLACI

I oblaci imaju svoju istoriju.
Istoriju nastajanja, trajanja
i postepenog iščezavanja.

Ljudska istorija je priča
o prolivanju krvi i zločinu.
Istorija oblaka je nežnija.

Istorija oblaka je bela.
Oblaci se zgušnjavaju
pod raznim imenima.

Vedrinom klize nalik ribama,
snežnim grudvama, dojčkama
ili drugim ženskim oblinama.

Podsećaju na san o večnosti,
na ono što u ljubavnim igrama
stvaraju nebo, voda i zemlja.

Oblaci su zgrušavanje mleka,
pretvaranje kapi u guste rojeve,
nagomilavanje gvalja pamuka.

Njihova istorija je nežna
i paperjasta i olujno tamna,
ispisivana ratovima munja.

Oblaci pripadaju istoriji neba
i uzvišenih nebeskih zbivanja
a ne istoriji kruženja vode.

Davno su bogovi odavde otišli
i sve ostavili na milost i nemilost
ništavilu istorije i konačnosti.

Davno su bogovi odavde izvetrili
samo su na vedrom nebu zaboravili
oblake, oblake što kao i mi prolaze.

Oblake što imaju burnu istoriju.
Istoriju nastajanja, belog trajanja
i postepenog i naglog iščezavanja.

LJUBAVNA PESMA

Drago moje Ništa,
ljubavlju i rečima
jednako pokušavam
da ti udahnem život.
Od silnog udvaranja
postajem deo tebe.

Zanosno moje Ništa,
kćeri ljudske praznine,
sad bih da izdahneš
ali ti si mi neuništivo,
ti si baš nedodirljivo
kao sve izmišljeno.

Hoću li se možda tebe
jednog dana osloboditi?
Ili ću te duboko u sebi
kao nešto čudno kriti
a ti ćeš okolo rađati
čudovišta i sablasti?

I šaputaćeš iste priče,
pljuštaćeš po meni
istim crnim pepelom
i pustinjским kišama
ali nećeš mi izbrisati
mrlje krvi detinjstva.

Moje milo i bezoblično,
ti beskrvno i bezbojno,
ti moje najdraže Ništa,
kojim očima da gledam
da bih te stvarno video
i lik ti večno zapamtio.

VATRA U BAŠTI

Filipu Davidu

Gledao sam zverku - postaje džinovska nakaza.
Čijom li se krvlju nahranila, da li nam se umirila?
Je li zaspala poput mrlja rđe na kracima makaza?
Ili je možda u dubokom snu samu sebe uništila?

Sva svoja pisma palim u bašti pod stablom bora.
Gledam pepeo, mislim na one koji će tek nestati
i na sve koji su ostali tu poput ućutkanoga mora.
Možda su i oni pepeo koji tek treba razvejati?

DANI

Doživeli smo najcrnje dane,
žena govori bez imalo žara.
Biće gorih dana i većih užasa,
mirno joj muškarac odgovara.
Uz njih dvoje ni vatra da plane.
Ali daleko im je konačni mrak.
Jedu beli hleb ili grizu jabuke,
piju ledenu vodu i zure u Ništa
što se primiče korak po korak
kao iz mrtvog mora grozni rak.

OGLEDALO

Ovaj svet možda će nestati u eksploziji. I to će biti veličanstveni kraj igre. Možda ćemo se sudariti sa asteroidom što ka Zemlji hrli kao ljubavnik koji zaslepljen juri ulicama jer želi da usmrti ženu što ga je nedavno napustila. Možda je putanja asteroida već milionima godina određena kao smrt mrava, puževa, kaktusa, Mlečnog puta i ljudi. Naš svet možda će iščeznuti u vatri i velikom raspadanju. Ili će se postepeno hladiti kao lava i lagano se pretvarati u sve oštriju zimu koju će preživeti samo crni pacovi i neke vrste insekata tvrdokrilaca i skakavaca. Ali ni to neće biti dugo jer posle nestajanja biljaka i životinja, u koje ubrajam i našu pomalo oholu vrstu, iščeznuće vazduh a onda voda i ostaće minerali, tragovi čestica, zrnca prašine u velikoj pustoši. Ali da bi svet brže nestao, treba na tome istinski i zdušno raditi, o dobri bože. Treba u reke bacati otrove a prozračni vazduh terati u smrt. Treba spaljivati i krčiti šume, jer čemu divljina, čemu zelena raskoš što raspiruje disanje? Treba svim načinima zatirati hlorofilno pamćenje. Tu su i mora i jezera da im uništavamo blistanje i riblje ćutanje. Gustim crnilom treba preliterati plavetnilo okeana. Plankton treba ugušiti, galebove ocrniti, kitove uloviti pa rasporediti na obalama da trule kao oboreni stoletni hrastovi. Povrće, zemlju i sve životinje i ljude treba izložiti opasnim zračenjima. Da, možda će naš svet nestati u čudovišnoj eksploziji. I to će možda biti završetak jedne nesrećne igre. A ti, nesavršena pojavo između ribe, majmuna i entropije, ti sputano meso, misli na crnu pomorandžu, seti se ponekad smrti, seti se pustinjskog peska i pepela, seti se dok gledaš krošnje borova što se na vetru povijaju, seti se – gledaš vlastiti lik u ogledalu koje ćeš razbiti.

POHVALA DŽENI DŽEJMISON

Neka je hvaljena lepotica lažno plave kose
i neka joj se, Gospode, jednom u nebo vaznesu
guzovi snimljeni kamerama, nevini poput rose,
praćeni sisama u koje su upumpali silikone,
što se tresu ili joj se bele kao noge bose.
Neka se zemlja, voda, vazduh i vatra poklone
obrijanom pubisu i ćubi sa Čiroki frizurom.
Toliko uloga, Gospode, i stenjanja i cičanja
u kolor filmovima za odrasle i nevaljalu decu.
Toliko krupnih planova, toliko donjih rakursa.
Raj je ovaploćen u velikom studiju porno industrije.
Raj je film gde umetnici vežbaju *Figurae Veneris*,
gde vibratori nežno zuje a glumice nemaju strije.
Tolike devičanske postelje u koje se hitro ulazi
i toliko suviše odeće iz koje se još brže izlazi.
Neka je hvaljena božanstvena blondinka Džena,
gologuzanka što se stvarno profesionalno mazi
i prodaje vrhunsku robu iz seksualne oblasti!
Neka je hvaljena mlečnobela kao morska pena.
Koliko uspešnog glumljenja zanosu i strasti,
ljubavi, drhtanja i vrhunca slatkog orgazma
i sličnih nezemaljskih i natprirodnih pojava
što su kao kakva divna i spasonosna spazma
između plazme sna i onoga što je okrutna java.
A vi što je osuđujete u ime Boga, čiste metafizike,
porodičnog morala i sličnih fantomskih isparenja,
sada pojačajte ton i slušajte njene radosne krike,
i, moliću lepo, dragi moji, tu se nema šta kriti,
pre gledanja filmova o umetnosti parenja
shvatite, njeno telo je poput nebeske muzike
iz koje se zdušno izvlače zemaljski profiti.

POBUNJENI ČOVEK

*... amo, amo,
da se skupa poigramo!*

Branko Radičević

noćas će neko nekoga jebati

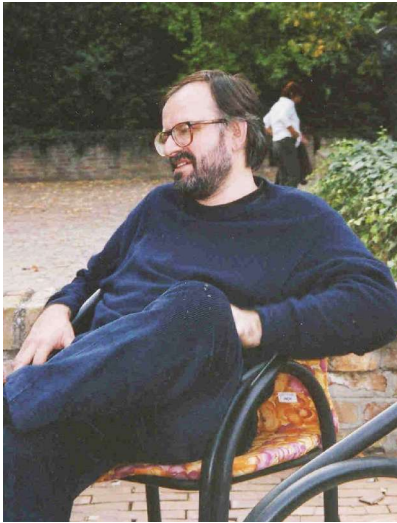
M.Đ.

Noćas niko neće radosno koitirati a noć biće nam finski bela.
Naša vrela tela neće kopulirati kao ni netovljeni gradovi i sela.
Gospoda političari pričaju, mrmore, žubore i dalje pregovaraju
a ne menjaju se ni fraze, ni šminka proleća, ni pregoreli osigurači.
Nauljena koža neće se noćas kao ikra ljeskati niti će ribe pljuscati.
I dok situacije zvanično blistaju kao manekenske usne i zadnjice,
neće biti zarivanja zuba u jagode, niti obilnog ejakuliranja sreće,
ni fluktuiranja, pa noćas niko neće skakati sa desetog sprata na ulice
mada je ovo zemlja skrivanja i zatvaranja očiju i hvaljenja ubica.
U kuhinjama niko neće ostaviti neiscedene krpe i neoprano suđe,
niti će iskrenim suzama žalosno kvasiti belinu papirnih maramica.
U ovoj noći svi će biti mudri, ljigavi kao gedžina korenska proza.
O trčilaže, vajni oslobodioci, vi akademici i vaša nacionalna poza,
niko noćas neće iskočiti iz našeg voza što put ambisa sve brže juri!
Na podovima soba orgijaće samo okretne bubašvabe, suve šljive,
moje muze, dive, što im niko ništa ne može, jer svi im se dive.
Zbogom zakukuljene kukavice, ličinke što ni na šta ne ličite!
Zbogom prevrtljivci, kukumavke, bljuzgavi laskavci iz lapavice!
Zbogom erekcije pobune, zdravo mrtvomorska tmasta površina!
Zbogom stvarnosti tabloida, kako je ozelenelo lišće profita!
Živimo na lepku za naivne muve, slušamo muziku za gluve.
Divna je umetnost brbljanja, sleparenja, cmakanja i ucmekevanja!
Ah, bio sam manji od makovog zrna, zanimala me samo profesija,
ono uzvišeno, poneka fusnota, slikarska mrlja ili metonimija.

Caru carevo, bogu božije, a ostalo neka rade vojska i murija!
Bio sam dobar, slušao sam mamu i tatu, držao jezik za zubima!
O jalova srpska milošta, onanija, govorenje u vetar bilo šta!
A vi jajare, demokratići, vi večno ja pa ja, vi umokreni jarići
što bi prosipali krv kao sok dudinje, čiji plen beše Dedinje?
Jesu li slatke poreze, prijaju li vam gojenje i med korupcije?
Kakvo je venčanje inflacije, mobilne telefonije, crne berze i nacije?
Oh, tu kraj frižidera niko neće plakati, ni krtinu sa kosti glodati.
Gubica krina neće se u bašti rascvetati a mene će nagrizati dosada,
domaća književnost, gluva provincija, što čeka svoga Horacija.
Dosta je lajanja na zvezde, ali čašu neću prevrnuti, ni vosak staviti
u uši, u usta, u oči, u nos i neću vikati i lomiti prozorska stakla.
Neću biti sok oka, plivanje i skok lososa ni munja elektrošoka.
Jer nikome ne treba da zuji u ušima ili monotono bruji u glavi.
Ni narandžastom eksplozijom, ni glasom neću ništa prodrmati.
Mada živim u zemlji što ne postoji, sa ljudima što ne postoje,
mada ni sam ne postojim, neću izvršiti eutanaziju kanarinca,
tigraste mačke, rundavog psa ili neke zvezde sa javne scene.
Neću spustiti zavese jer volim da gledam noć i stražnjicu meseca.
Volim boju breskve, boju ženskih usmina, obline butina i purpur
rembrantovskog mesa ili gustoga krzna Jozef Bojsovog zeca.
I nikome neću besan telefonirati i ništa neću toplo zaželeti.
I ništa neću počupati i neću se svući da budem slobodan, nag,
nego ću obući himalajski belu košulju i crno odelo i neću reći
ni "laku noć", ni "guten tag", ali preko svega ne mogu lako preći.
No zato u praznoj sobi, u potpunosti samoći, neću iseći vene.
I pošto me niko ne gleda, jer misle da sam od šamponске pene,
pošto dežurne oči sred srpske tišine baš ne zure u mene,
svi vi drugi tamo, amo, amo da se malo skupa poigramo,
mrtvuju da komešamo, amo, amo, močvaru da talasamo!

Beleška o autoru

MILAN ĐORĐEVIĆ (1954, Beograd), pesnik, pripovedač, esejista i prevodilac.

Knjige pesama: "Sa obe strane kože" (1979), "Muva i druge pesme"(1986), "Mumija"(1990), "Ćilibar i vrt"(1990), "Pustinja" (1995) "Čiste boje" (2002), "Crna pomorandža" (2004). Knjiga eseja i tekstova "Cveće i džungla" (2000). Knjige priča: "Glib i vedrina"(1997), "Slepa ulica" (2002).

Sadržaj

SA OBE STRANE KOŽE (1979)	3
POBUNJENI ČOVEK	5
MUVA I DRUGE PESME (1986)	7
KIŠA BI DA SE UBIJE	9
PRAH, SVE JE PRAH	10
BUĐENJE	11
KAPUT	12
VARVARI	13
MUMIJA (1990)	15
KROMPIR	17
MUMIJA	18
UMORAN SAM	19
PESME	20
ĆILIBAR I VRT (1990)	21
DEČIJA SLIKA	23
TRST	24
PUSTINJA (1995)	25
TIŠINA I SNEG	27
IMENA STVARI	28
POMORANDŽA	29
REČI	30
RAVNODUŠNOST I ZLOČIN	31
GALEBOV KRIK	32
BUĐENJE	33
IGRA	34
DŽEPNI SAT	35
MULJ I SEĆANJE	36
SUTON	37
IMITACIJA ŽIVOTA	38
PISATI SONETE	39
ELEGIJA ZA PARISKO PLAVO	40

ČISTE BOJE (2002)	43
AHEN	45
ANZELM KIFER	47
PODZEMNA ŽELEZNICA U BONU	49
HODANJE	50
USAHLI GRAD	51
MELANHOLIJA I TAJNA ULICE	53
ČISTE BOJE	54
AKVARIJUM	56
LIMUN	57
DRVOSEČA	58
SREDOVEČNI I PROČELAVI	
SRPSKI GENIJE GLEDA	
KROZ PROZOR I VIDI	
HLADNO MARTOVSKO SUNCE	
ŠTO SE IZJUTRA POJAVILO	
NA NEBU NEMAČKE	59
OBLAK	60
PORED OKEANA	61
TAMNOKOSA	63
ODGOVORI	65
VELIKO I MALO	66
MUZIKA	67
RADOST	68
POETIKA	69
CRNA POMORANDŽA (2004)	71
PLOVIDBA	73
VELIKO PLAVO	74
BEČ, ERLAHGASE	75
OBLACI	76
LJUBAVNA PESMA	78
VATRA U BAŠTI	80
DANI	81
OGLEDALO	82
POHVALA DŽENI DŽEJMISON	83

POBUNJENI ČOVEK	84
Beleška o autoru	87
Sadržaj	89

Milan Đorđević
PUSTINJA I POMORANDŽA

Elektronsko izdanje

Urednik
Saša Radojčić

Izdavači
Milan Đorđević i Saša Radojčić

© Milan Đorđević

Prvo izdanje, 2005.

Metafor@

<http://www.meta-fora.org/>